

הרב יואל פרידמן

יתרון תוקף היתר המכירה בנגב המערבי

הקדמה

כידוע, היתר המכירה מבוסס על שיטתו של 'ספר התרומה' ועל שיטתו של רבי יוסף קארו בשו"ת 'אבקת רוכל'. בעל 'ספר התרומה' מחדש שני יסודות בהלכות ארץ ישראל:¹
א. קדושה ראשונה וקדושה שנייה בטלו.
ב. כיוון שקדושה שנייה בטלה, וחיוב תרומות ומעשרות ושביעית הוא מדרבנן, ממילא 'יש קניין לגוי להפקיע'.
נוסף על כך, בעל 'ספר התרומה' מחדש שכיוון ש'יש קניין' בשדה של גוי - מותרות בו המלאכות בשביעית.²
רבי יוסף קארו³ נושא ונותן באריכות עם המבי"ט בנוגע לדין פירות הגוי. הוא סובר שאין חיוב תרומות ומעשרות בפירות הגוי, ואין חיוב שביעית בקרקע הגוי, כי 'יש קניין לגוי להפקיע', והוא מביא לדבריו שלושה טעמים:
א. הוא מסביר שמשמעות דברי הרמב"ם (הל' תרומות פ"א ה"י): 'גוי שקנה קרקע בא"י... אם חזר ישראל ולקחה ממנו', היא רק כאשר חזר ישראל ולקחה, אך כשהיא ביד הגוי - אמרין 'יש קניין'.
ב. לעניין שביעית 'יש קניין', שנאמר 'והייתה שבת הארץ לכם - לכם ולא לגויים'.
ג. כיוון ששביעית 'בזמן הזה' מדרבנן, מסקנת ההלכה היא ש'יש קניין'.
אך יש אחרונים (שו"ת בית הלוי, 'חזון איש' והגרש"ז אויערבאך, ודבריהם יובאו להלן) שרצו להבחין בין דעת 'ספר התרומה', שבקרקע הגוי מותרת העבודה בשביעית, ובין דעת רבי יוסף קארו, שאמנם 'יש קניין' אך משמעות קביעה זו מצומצמת לעניין חיוב מעשר או להפקעת קדושת הפירות ולא להיתר המלאכות. במאמר זה נרצה להראות את יתרון היתר המכירה בגבולות עולי מצרים.⁴

1. ספר התרומה, מהדורתנו עמ' 65-71.

2. שם, עמ' 71.

3. שו"ת אבקת רוכל, מס' כב ואילך.

4. עי' במאמרו של הרב יהודה עמיחי (בגיליון זה), שהנגב המערבי נכלל בגבולות עולי מצרים. עי' גם במש"כ מו"ר הגר"י אריאל שליט"א שו"ת באהלה של תורה ג עמ' 33, שבגבולות עולי מצרים ייתכן שאין איסור 'לא תחנם' על פי 'מנחת חינוך', מצוה תכו ומצוה צד (הוצ' מכון ירושלים, ח"ג עמ' קנז אות ד; שם ח"א עמ' שנט אות ד). הרב יהודה עמיחי הוסיף במאמרו הנ"ל, שבגבולות עולי מצרים שביעית היא ודאי מדרבנן (גם לסוברים ששביעית עיקרה מן התורה), ובדרבנן - הערמה מותרת.

א. קרקע הגוי בגבולות עולי מצרים

הגמרא (גיטין מז ע"א) דנה במחלוקת רבה ורבי אלעזר אם קניינו של הגוי מפקיע את קדושת ארץ ישראל. בגמרא שם מובאת ראייה לדעת רבי אלעזר ש'יש קניין' מן ההלכה שפירות שהגיעו ל'עונת המעשרות' כשהקרקע הייתה ביד ישראל, והישראל מכרה לגוי וחזר וקנאה - חייבת במעשרות. הסיבה לכך היא, ש'כבר נתחייבה' כשהפירות היו ב'עונת המעשרות' ביד ישראל, ומכאן ש'יש קניין לגוי להפקיעה', שאם לא כן, גם אם הפירות לא היו ביד ישראל בשעת 'עונת המעשרות' - חייב. וזה לשון הגמרא שם:

ת"ש: ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים עד שלא הביאה שליש, וחזר ומכרה לו משהביאה שליש - חייבת במעשר, שכבר נתחייבה; נתחייבה אין, לא נתחייבה לא! הכא במאי עסקין - בסוריא, וקסבר: כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש.

הגמרא משיבה שמדובר בסוריא, ושם כולם מודים ש'יש קניין'. השאלה היא: במה נשתנתה סוריא משאר ארץ ישראל - האם בגלל שהמקום גורם ומלכתחילה קדושתה של ארץ ישראל פחותה שם, ולכן קניין הגוי מסוגל להפקיע את חיוב המצוות, או בגלל שחיוב המצוות התלויות בארץ בסוריא הוא רק מדרבנן? נראה שמסקנת הסוגיה בגמרא שם היא, ש'אין קניין' כמבואר ברמב"ם (הל' תרומות פ"א ה"י), אך הנפקא מינה מן הנ"ל היא למקומות אחרים בארץ ישראל וכשהחיוב הוא מדרבנן. אם המקום גורם - יש לומר שדווקא שם 'יש קניין', אך אם הסיבה היא בגלל שהחיוב הוא מדרבנן - אין הבדל. רש"י⁵ מפרש כך: 'בסוריא - דמעשר דידה מדרבנן ושם יש קניין ביד עובד כוכבים להפקיע'. משמע שהסיבה היא, שבדרבנן אנו נוקטים 'יש קניין'. עם זאת, במקום אחר כתב רש"י⁶: 'בסוריא - ארם צובה שכבשה דוד ולא שמיה כבוש ולא חלה בה קדושת הארץ וקלה קדושתה ויש קניין לעובד כוכבים להפקיע מיד מעשר...'. ה'חזון איש'⁷ נוקט כדבר פשוט שהמקום גורם ורק בסוריא ההלכה היא ש'יש קניין': 'נראה דדוקא בסוריא יש קניין לעכו"ם אבל בשאר גווי שהו דרבנן אין קניין...!'

עם זאת, מצאנו שהרבה ראשונים ואחרונים סוברים שאף שמסקנת ההלכה בכל ארץ ישראל היא ש'אין קניין', בגבולות עולי מצרים - 'יש קניין'.

א. ר"ש⁸ מתייחס להיתר רבי לאכול עלה של ירק בבית שאן, ולמעשה נוסף של ריש לקיש, שמשמע ממנו שב'בוצרא' פטורים מהפרשת תרומות ומעשרות. לעומת זאת, מוכח מגמרא במסכת בכורות (כז ע"א) שנהגו (בתחילה) להפריש תרומות ומעשרות בחוץ לארץ. הר"ש מתרץ שהמקרים של רבי וריש לקיש היו בפירות הגוי: 'דלא גזרו בשל הגוי אפילו בסוריא'. כיוון שמבואר שבית שאן ובוצרא הם בכלל גבולות עולי מצרים, נמצינו למדים שבמקומות אלו 'יש קניין לגוי להפקיע', ולכן לדעת הר"ש הם פטורים מהפרשת תרומות ומעשרות.

5. רש"י, גיטין מז ע"א ד"ה בסוריא.

6. רש"י, חולין קלו ע"א ד"ה בסוריא.

7. חזו"א, שביעית סי' א ס"ק כה.

8. ר"ש, דמאי פ"א סוף מ"ג.

ב. המאירי⁹ מפרש את דברי הגמרא (סנהדרין כו ע"א), שמי שעובד את הקרקע בשביעית יכול לומר 'אגיסטון אני בתוכו', כלומר שכיר אני בקרקע, וכיוון שהקרקע היא של גוי - מותר. המאירי מסביר בפירושו הראשון שמדובר בקרקעות שמצויות בסוריא או בעבר הירדן: 'שאיין קדושתן לאחר חורבן חמורה כל כך שלא לעבוד בקרקע של גוי'. ובשו"ת 'באהלה של תורה'¹⁰ כתב שדין עבר הירדן כדין גבולות עולי מצרים, ולכן מותרת בו העבודה בקרקע של גוי.

ג. נאמר בגמרא (חולין ז ע"א):

הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל, וקסבר: קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא, והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית.

הפרשנים התחבטו בפירוש מאמר זה, שכן במשנה (שביעית פ"ו מ"א) מבואר שאסור לעשות מלאכות בשביעית גם בגבולות עולי מצרים! המהר"י קורקוס (הל' תרומות פ"א ה"ה) מיישב שמדובר בקרקע של גוי, ובגבולות עולי מצרים קיימא לן 'יש קניין', וזה לשונו:

וגם יכולין להשכיר עצמן לעשות גם במחומר בשדה של גוי דיש קנין לגוי באותם מקומות להפקיע מן השביעית...

כך משמע מדבריו¹¹ גם בנוגע לגזרת דמאי (ראה להלן ד) בגבולות עולי מצרים. גם רש"ס בביאורו לירושלמי (שביעית פ"ו ה"א) התחבט בפרשנות מאמר זה (חולין שם), ובין היתר כתב שהעניים ימצאו את פתרונם בשדות של נכרים. אם כן, ברור לדעתו שקיימא לן 'יש קניין' בגבולות עולי מצרים, וזה לשונו:

ועוד משתכרין עם הגויים בתלוש וזה סמך העניים דאמרינן, אבל לא מיירי לעניין העבודה במחומר דהא תנן דאינו נעבד ועוד דלא גרע מסוריא...

ד. הגר"א בתחילת ביאורו למסכת דמאי בירושלמי מפרש שהקלו לעניין דמאי 'מכזיב ולהלן', כי דין המקום כדין סוריא: 'דשם דינו כסוריא והלכה כדברי המיקל בסוריא דיש קניין לנכרי להפקיע ממעשרות...!'

ה. מור וקציעה¹² מסביר את עדות המהרי"ט¹³ שפטרו פירות שהגיעו מעזה לירושלים מחיוב תרומות ומעשרות, והוא מבאר שהסיבה לכך היא, שרוב הפירות הם של גויים, ובגבולות עולי מצרים לכולי עלמא אמרינן 'יש קניין'. וכן בעל 'מלבושי יו"ט'¹⁴ הסביר את המנהג הנ"ל.

9. מאירי, סנהדרין כו ע"א.

10. שו"ת באהלה של תורה, ד עמ' 346.

11. מהר"י קורקוס, הל' מעשר פי"ג ה"ד.

12. מור וקציעה, סי' שו (הוצ' מכון ירושלים, עמ' שלב).

13. מהרי"ט, ח"א סי' מז.

14. מלבושי יו"ט, קונטרס חובת הקרקע, ססי' יז. וע"ע שו"ת מהרי"ט, ח"א סי' פד. ומתשובת מהר"ם גלנטי, סי' נז, שחיפש היתר ליהודים בעלי קרקעות ליד צידון שבלבנון, נראה שאין קניין גם בגבולות עולי מצרים. וע"ע שו"ת באהלה של תורה, שם עמ' 345-346.

ב. הסוברים ש'יש קניין' רק בדינים שקשורים למעשרות, הפקר וקדושת פירות שביעית

בשו"ת מנחת שלמה¹⁵ מסביר לדעת רבי יוסף קארו, שאמנם כשהשדה ביד עכו"ם קיימא לן 'יש קניין', אך כך הוא רק בנוגע לפירות, ואילו קדושת הקרקע אינה מופקעת. לפי דעה זו, הוא ממשיך, אמנם הפירות אינם קדושים בקדושת שביעית, אך המלאכות שנגזרות מקדושת הקרקע - אסורות,¹⁶ וזה לשונו שם:

...ה"נ י"ל דכיון שלענין הפירות הרי ודאי יש קניין לעכו"ם, לכן אמרין דאף שהשדה עצמה הרי היא בקדושתה, מ"מ בגידוליה שהן של נכרים לא נתנה תורה שום קדושה, ולכן לא נוהגת בהן קדושת שביעית וחובת בכורים ותרומה וכדומה, אבל מ"מ אין זה דומה ממש לגידולי חו"ל כיון שעכ"פ גוף השדה שהם גדלו בה לא פקעה כלל מקדושתה, ולכן אף שמירוח ישראל אינו מחייב מה"ת בגידולי חו"ל מ"מ מחייב שפיר בפירות נכרים, ומפני זה חוזרת גם השדה לבעליה ביוכל, וגם אסור לישראל לעבוד בה עבודת הארץ בשביעית, כיון שעצם השדה לא פקעה כלל מקדושתה.

וכעין זה כתב בשו"ת 'בית הלוי'.¹⁷

ה'חזון איש' (שביעית סי' כ ס"ק ז) מעלה אפשרות אליבא דרבי יוסף קארו, ש'יש קניין' כשהקרקע היא ביד הגוי גם בשביעית, אך רק לעניין חובת ההפקר, וכיוון שאין הפקר בגוי, לכן יש חיוב מעשר בשביעית בפירות שנתמרחו על ידי ישראל. אך לעניין קדושת פירות שביעית, ר' יוסף קארו מודה שיש קדושת שביעית לפירות הגוי. ובהמשך דבריו כתב:

והא דנחלקו חכמי צפת היינו רק לענין קדושת הפירות אבל חרישה וזריעה ושאר עבודות לכו"ע אין חילוק בין עובד בקרקע ישראל לעובד בקרקע נכרי בין עושה מלאכה דאורייתא או דרבנן דקדושת הארץ לכו"ע לא פקע וכמש"כ לעיל. בתחילת הלכות שביעית (סי' א) ה'חזון איש' מאריך להסביר שאף מאן דאמר ש'יש קניין' אינו מתכוון שקדושת ארץ ישראל מופקעת אלא שהחייבים שמוטלים על היהודי אינם חלים בקרקע הגוי. לאור זאת הוא מבחין בין מעשר, כלאים וערלה: מעשר וביכורים הם דינים שמוטלים על גברא מישראל, ולמאן דאמר ש'יש קניין' - חובתו מופקעת בקרקע של גוי. לעומת זאת, ערלה וכלאים הם איסורים שנובעים מן החפצא, ולכן הקדושה לא פקעה מהם, וממילא יש איסור ערלה וכלאיים גם בקרקע הגוי.¹⁸ לאור

15. מנחת שלמה, א סי' לח; ובאריכות רבה יותר - מעדני ארץ, שביעית סי' ט, בעיקר אות ה-ו.

16. מרן הרב קוק זצ"ל חולק וסובר שגם לדעת ר"י קארו המלאכות מותרות; עי' שבת הארץ, פ"ד הכ"ט (עמ' 461, הערה 17; שם, מבוא סי' יא, עמ' 156-157).

17. שו"ת בית הלוי, ח"א סי' א אות ו.

18. אמנם בסי' ו ס"ק ה החזו"א מקשה על עצמו (מכוח קושיית הגאון רבי צבי פסח פרנק בשו"ת 'הר צבי', זרעים ב עמ' סט-ע) מן הירושלמי (כלאים פ"ז ה"ג), שאם 'יש קניין' - אין כלאים מן התורה בשדה של גוי, וכתב: 'אבל ראיתי שהדברים שכתבתי שם טעות הן', ומיישב בדוחק. כדי להסביר את

ההבחנה הזאת, ה'חזון איש'¹⁹ מסביר את דברי הרמב"ם (הל' תרומות פ"א ה"י): 'עכו"ם שקנה קרקע בא"י לא הפקיעה מן המצוות אלא הרי היא בקדושתה...', שארץ ישראל נותרת בקדושתה גם אם הבעלים על הקרקע הוא נכרי.²⁰ הוא²¹ גם מסביר מדוע יש להבחין בין סוריא ובין חיוב מצוות התלויות בארץ 'בזמן הזה'. בסוריא הקדושה הראשונה בטלה, ובעליית עזרא חזרו וקיבלו על עצמם את המצוות התלויות בארץ. מלכתחילה החיוב המחודש בסוריא היה מוגבל והקלו בה בכמה מן ההלכות, ואחת מן הקולות הייתה הדין בקרקע של גוי. לעומת זאת, בשאר ארץ ישראל החיוב המחודש היה דומה לחיוב לפני החורבן, וזה לשונו:

ומשמע דלאחר חורבן הראשון לא היה מושב ב"ד לגזור תרומ"ע בא"י דהיתה הארץ שממה, וכשחזרו אנשי כנה"ג גזרו על אותן שלא כבשו והקילו במה שהקילו ובכלל זה שלא ינהוג בשל נכרי, אבל כשגזרו בזה"ז גזרו שיהי' כקדם החורבן.

המכנה המשותף בין 'בית הלוי', ה'חזון איש' והגרש"ז אויערבאך, הוא שיש להבחין בין מקום שפקעה ממנו הקדושה ובין מקרים שהסיבה שהחייב בהם הוא רק מדרבנן אינו בגלל הפקעת הקדושה אלא בגלל סיבות צדדיות שנובעות מפרטי גדרי המצווה. לאור זאת, יש לומר שדין גבולות עולי מצרים הוא כדין סוריא. בגבולות עולי מצרים גם הרמב"ם סובר שהקדושה פקעה, שכן 'קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא'.²² כיוון שהקדושה בטלה, חכמים הקלו בקרקע של גוי בדיוק כפי שהקלו בסוריא, ואילו בגבולות עולי בבל, שחזרו וקידשו אותם, הם גזרו כפי שהיה לפני החורבן. כיוון שהקדושה פקעה ממילא, לא חלו דיני שביעית על הקרקע, וכל האיסורים היו רק על הגבירא - הישראלי בעל הקרקע. אך כשהקרקע שם ביד הגוי, וקיימא לן 'יש קניין' - דינה כדין סוריא, ולכן גם המלאכות בה מותרות.

סברה זו מפורשת גם בחידושי הגר"ח סולוביצ'יק (סטנסיל, סי' צז, עמ' נה). הוא תמה על שיטת רש"י,²³ שישראל יכול לחרוש ולעשות שאר מלאכות בקרקע הגוי, שכן לכאורה נראה מהסברת רבה ורבי אלעזר (גיטין מז ע"א) למחלוקת אם קניין הגוי מפקיע את קדושת ארץ ישראל, שלכולי עלמא בעלות הגוי אינה מפקיעה אותה. ואם כן, מדוע יותר לישראל לעשות מלאכות בקרקע הגוי? וזה לשונו:

אבל זה לכו"ע אין קנין להפקיע מקדושת א"י בגוף הקרקע, א"כ צ"ע על רש"י דכתב אם יש קניין מותר לחרוש בשביעית דנראה דיש קניין להפקיע מקדושת

דעת התוספות (גיטין סב ע"א ד"ה אין), שלמאן דאמר 'יש קניין' חיוב שביעית מופקע, החזו"א נדחק וכותב שבשביעית עיקר האיסור הוא העשה: 'וצ"ל הטעם דעיקרו עשה להשבית הארץ', ואם כן, שביעית דומה במידה מסוימת למעשר. אך הוא מסיק: 'ואין לדבר הזה הכרח בגמ' ואפשר דלכו"ע אין קניין לעניין שביעית'.

19. חזו"א, שביעית סי' א ס"ק ג ד"ה וזו כונת.

20. והחזו"א אכן נדחק שם ביחס לסוריא וכתב: 'ומיהו הא דסיים דבסוריא יש קנין אינו מדוקדק כל כך דהתם לענין גידולין איירי'.

21. שם, ס"ק כה.

22. רמב"ם, הל' תרומות פ"א ה"ה; הל' בית הבחירה פ"ו הט"ז.

23. רש"י, סנהדרין כו ע"א ד"ה אגיסטון.

גוף הארץ להפקיע קדושתה. והנה בבעל התרומות איתא דלמ"ד קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לע"ל הוי כמו סוריא, דאפילו למ"ד אין קנין הכא יש קנין. ונראה עוד דלפי"ז ג"כ נוכל לומר שיהא לו קנין בגוף הקרקע דהא הטעם דאין לו קנין בגוף הקרקע הוא מפני דכתיב כי לי הארץ, וזה שייך רק בא"י אבל לא בסוריא כיון דלמ"ד דקדושה ראשונה לא קדשה לע"ל הוי כסוריא, וא"כ ניחא מה ש' רש"י דיכול לחרוש בשביעית...

והוא חוזר על סברה זו גם בסי' צח:

דבעל התרומות סובר דקדושה שניה קידשה לשעתה והוי כל דין קדושת הארץ בזה"ז רק מדרבנן ודמי לסוריא דקידוש דרבנן מפקיע עכו"ם בקניינו אבל הרמב"ם סובר דקדושה שני' קידשה לשעתה וקדשה לעת"ל, דתרומה בזה"ז דרבנן משום דאין כל יושביה עליה ונמצא דקדושת הארץ מדאורייתא היא ורק החיוב תרומה מדרבנן, וקדושה דאורייתא ואין העכו"ם יכול להפקיע בקניינו, וכיון שנשארת בקדושתה גם ביד העכו"ם פשיטא דמחויב בתרומות ומעשרות ולא דמי לסוריא דהתם עצם קדושתה רק מדרבנן...

ולפי זה כאמור, בגבולות עולי מצרים, שהם בכלל הגבולות שקודשו בקדושה ראשונה ואליבא דכולי עלמא קדושתן בטלה כפי שפסק הרמב"ם בעצמו - אין הבדל בין דעת רבי יוסף קארו ובין דעת 'ספר התרומה', ולכולי עלמא מותר לעשות מלאכות בקרקע הגוי. כך מוכח גם מדברי המאירי והמהר"י קורקוס שהבאנו לעיל (פרק א, אות ב, ד), שכתבו באופן מפורש שבגבולות עולי מצרים מותר לעשות מלאכות בשביעית בקרקע הגוי. יתרה מזו, אם בקרקע הגוי דין גבולות עולי מצרים כדין סוריא, ייתכן שגם המבי"ט ודעימיה סוברים 'אין קניין' בקרקע של גוי בארץ ישראל, אך 'יש קניין' בגבולות עולי מצרים, כי כאמור דינן כסוריא. ובאמת הגרש"ז אויערבאך²⁴ דן ביחס בין סוריא לגבולות עולי מצרים, ומסיק שמסתבר יותר שדין סוריא קל מדין גבולות עולי מצרים. הוא²⁵ מסביר לדעת ה'כפתור ופרח', המבי"ט והמהר"ט, שמה שנאמר במשנה שביעית (פ"ו מ"ב): 'עושין בתלוש בסוריא אבל לא במחובר...' אבל לא קוצרין...', הוא גם בשדה של גוי. לפי זה, אף שקיימא לן ש'יש קניין' לגוי להפקיע' בסוריא, בעלות הגוי על השדה מפקיעה רק את קדושת הפירות, אך אין היתר לישראל לעשות בשדה מלאכות בשביעית. לעומת זאת, רבי יוסף קארו כותב באופן מפורש שמותר לעשות גם מלאכות חקלאיות בסוריא בשדה של גוי, ומכך שקיימא לן 'יש קניין' - מותר גם לעשות מלאכות. וזה לשונו של הגרש"ז א:²⁶

אבל פשוט וברור שכל דברינו בפירושא דהך מתניין הוא רק אליבא דהנך רבואותי דס"ל דנוהגת שביעית בגידולי שדה עכו"ם שבא"י, **משא"כ למון הב"י דקיי"ל כוותיה** שאין נוהג קדושת שביעית בפירות עכו"ם, אי אפשר כלל לפרש הך משנה

24. מעדני ארץ, שביעית ס"ח אות ז ד"ה ורחש.

25. שם, אות יא.

26. שם, אות יג.

אלא בעושה עם ישראל, משא"כ שדות עכו"ם עושין שפיר במחובר בסוריא, כיוון שנתבאר בסימן הקודם דאפילו בא"י מותר לקצור ולבצור משדות עכו"ם אחרי שלא נוהג בהם קדושת שביעית וחובת הפקר.²⁷ וגם נלענ"ד ראייה ברורה לכך מפסק הרמב"ם שכתב ויש קנין לעכו"ם בסוריא להפקיע מן המעשרות ומן השביעית, דמיירי ודאי לעניין עבודה במחובר דאי לעניין קדושת שביעית שעל הפירות הרי סובר הב"י בדעת הרמב"ם שגם בארץ אין נוהג כלל קדושת שביעית בגידולי שדה עכו"ם, וע"כ דמיירי ודאי לעניין עבודת הארץ דאילו בא"י אין קניין לעכו"ם להפקיע מן השביעית כמו"ש הכס"מ (פ"ד הכ"ט) עיי"ש. משא"כ בסוריא יש קנין והוי כחו"ל ועושין שם שפיר במחובר והיא ראייה מוכחת.

סיכום

- א. הרבה פוסקים סוברים שבגבולות עולי מצרים יש קניין לגוי להפקיע.
- ב. כיוון שגם לדעת הרמב"ם קדושת ארץ ישראל בטלה בגבולות עולי מצרים, לכן הותרו מלאכות בקרקע הגוי.

27. הגרשז"א הולך לשיטתו שאיסור קצירה ובצירה תלוי בקדושת הפירות ובחובת ההפקר, ולכן, כשאין קדושת שביעית וחובת הפקר - מותר לקצור. לעומת זאת, הרב קוק זצ"ל סובר שאיסור הקצירה דומה לזריעה; עי' שבת הארץ, עמ' 665-666, והערות 21-23.